

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE
Vårterminen 2009
Läroutbildningen i musik
Ida Gustafsson

Låtskapande och genus

Hur beskriver kvinnliga respektive manliga singer-songwriters sitt låtskrivande? Hur kan likheter respektive skillnader förklaras?

Handledare: Gunnar Heiling

Förord

Jag vill börja med att tacka mina informanter och deras öppen hjärtiga sätt och till alla mina vänner som stöttat mig i det här. Tack till Gunnar Heiling som har handlett mig.

Abstract

| English title: Song writing and gender

The purpose of this study has been to find out if there are any differences between women's and men's song writing processes, primarily in the singer/songwriter genre. I have interviewed three female songwriters and three men about their way of writing songs. The result shows mainly that there are not any gender related differences in the way songs are written, with the exception of a few deviations. Equity feminism theory has provided a way for me to understand my results. Upbringing is one of the causes behind them.

Keywords: Gender, song writing, singer/songwriter, equity feminism

Sammanfattning

Syftet med detta arbete har varit att ta reda på om det finns några skillnader i kvinnligt och manligt låtskapande inom främst singer-songwriter genren. Jag har intervjuat tre kvinnliga låtskrivare och tre män om deras sätt att skriva låtar. Resultatet visar främst på att det inte finns några könsrelaterade skillnader i skapandet med undantag för ett par avvikelser. Utifrån likhetsfeministisk teori har jag fått möjlighet att förstå mina resultat. De kan relateras till uppfostran.

Sökord: Genus, låtskapande, singer-songwriter, likhetsfeminism.

1. INLEDNING	5
2. TEORETISK BAKGRUND	6
2.1. SINGER-SONGWRITER	6
2.2. HISTORISK TILLBAKABLICK	7
2.3. GENIER OCH GENUS	7
2.4. GENUS	8
2.5. BIOLOGISKA FÖRKLARINGAR	9
2.6. SOCIOBIOLOGI.....	9
2.7. LIKHETSFEMINISM	10
2.8. STÄMPLINGSTEORIN	11
2.9. FÖREBILDER.....	12
3. SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGA.....	12
4. MATERIAL OCH METOD	12
4.1. INTERVJUFRÅGOR	13
4.2. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	14
4.3. URVAL	14
4.4. ETISKA ÖVERVÄGANDEN	14
4.5. AVGRÄNSNINGAR	15
5. RESULTAT.....	15
5.1. VAD GER INSPIRATION OCH VILKA FÖREBILDER FINNS?	15
5.2. VILKA ÄMNEN?	15
5.3. KOMMER TEXT ELLER MELODI FÖRST?	16
5.4. VAD AVGÖR OM DET ÄR EN BRA LÅT?.....	17
5.5. TEKNISKA FÄRDIGHETER FÖR ATT KOMPONERA EN BRA LÅT?	18
5.6. HAR KVINNOR MJUKARE FRAMTONING ÄN MÄN?	19
6. DISKUSSION.....	19
6.1. INSPIRATION	19
6.2. TEXTENS INNEHÅLL	20
6.3. EN BRA LÅT.....	20
6.4. TEXT ELLER MELODI	21
6.5. TEKNISKA FÄRDIGHETER	21
6.6. FRAMTONING	23
6.7. SLUTSATSER	23
6.8. VIDARE FORSKNING.....	24
7. SLUTORD.....	24
8. REFERENSER	25

1. Inledning

”Kvinnor har ett annat sätt att skapa musik på, en mjukare framtoning och ett annat sätt att närma sig musik på.” Dessa ord kom från en lärare på den utbildning jag studerar vid och de var början till att mitt intresse väcktes för det här området.

Jag har mött många kvinnliga musiker som jag vet skriver låtar privat men som inte tar plats på de offentliga scenerna på samma vis som de manliga låtskaparna. På den högre kompositionsutbildningen idag består majoriteten av främst manliga elever och det är bara några få kvinnor som söker sig dit. Av elva kompositionsstuderande i Malmö var tre stycken tjejer år 2008. Kompositionsavdelningen är ändå den avdelning på musikhögskolan som har den mest utförliga jämlikhetsplanen. Man arbetar aktivt på att försöka förändra situationen. Men den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män kan man även se i våra nordiska tonsättar föreningar. Av de 150 medlemmarna är bara fyra kvinnor. När föreningen svenska tonsättare startades 1918 valdes tre kvinnor in på 20-talet Helena Munktell, Elfrida Andrée och Sara Wennerberg Reuter. Den första kvinna som valdes in närmast efter det var Carin Malmlöf-Forsling som debuterade som låtskrivare 1935. Hon blev invald 1970 till föreningen (Öhrström, 1989) Av det kan man se att det inte varit någon stor karriär för de kvinnliga tonsättarna. Situationen idag för kvinnornas tonsättande kan jämföras med den före sekelskiftet. För att bli accepterad i en mansdominerad bransch krävs det så mycket mer bevis för att man har tillräcklig mycket kompetens för att få ta plats som kvinna. Detta har fått mig att börja fundera över om det är skapandet i sig som gör att kvinnorna inte tar plats i de offentliga rummen? Varför i så fall? Om skapandet inte är beroende av vilken könstillhörighet man har hur skulle det kunna förklaras?

Jag har intervjuat låtskapande kvinnor och män för att ta reda på hur de går tillväga och vilka eventuella likheter och olikheter som kan finnas. Påverkas vi av könsidentitet i vårt musikskapande eller är vi i grunden personligt skapande människor? Vilka belägg finns för det ena eller andra?

2. Teoretisk bakgrund

Det var svårt att finna material till min teoretiska bakgrund. Materialet om kvinnliga låtskapare var tyvärr väldigt begränsat. Jag har valt att utgå från låtskapande ur singer-songwritertraditionen vilken har sina rötter i blues, rock, pop och visa. För att förstå hur allting hänger ihop från början måste jag ändå kort omnämna hur det tidigare såg ut på den klassiska musikfronten.

Jag utgår också från att titta på hur historien har sett ut för kvinnligt låtskapande. I boken *Kvinnors musik* som har skrivits av Eva Öhrström, (1989) berättas det en hel del intressanta ting om den musikskapande kvinnans utveckling. Genom att förstå historien kan man förstå varför det ser ut som det gör idag.

Jag tar även en titt på vad likhetsfeminismen och stämplingsteorin säger för att undersöka om jag finner någon koppling till mina empiriska resultat i aktuell feministisk forskning.

2.1. Singer-songwriter

Till att börja med vill jag berätta vad en singer-songwriter är eftersom jag avgränsat min studie till låtskapare inom den genren. Benämningen singer-songwriter är dock inte helt statisk, ibland kan uttrycket innebära ensam artist som sjunger och kompar sig själv med egenskrivet material på gitarr eller piano. Men det kan också innebära att denne samtidigt uppbackas av ett band.

Singer-songwriter härstammar ur den folkliga traditionen. Bob Dylan är ett exempel på en singer-songwriter som ofta benämns som både folksinger och singer-songwriter. Dessa två är nära besläktade och i båda fallen har texten och berättandet en framträdande roll.

På svenska översätts singer-songwriter till sång- och rockpoet, en slags sjungen poesi. De musikaliska influenserna kan vara många olika. Så som pop, rock, blues, reggae, rap och hiphop. Cornelis utgör en gräns för vad som räknas till den gamla vistraditionen och den nyare pop och rockgenerationen. Det engelska och amerikanska uttrycket för sång- och rockpoet kommer ur det anglosaxiga begreppet singer-songwriter, vilket numera blivit ett alltmera känt uttryck även i Sverige. Exempel på svenska singer-songwriters; Eva Dahlgren, Lisa Ekdahl och Lars Winnerbäck (Eriksson, 2005).

Det är främst männen som har lagt grunden till dagens låtskapare. Vi har allt från Beethoven till The Beatles och Kurt Cobain. Klassisk rock'n'roll är bredbent och manlig. I boken *Rockens århundrade* (Johansson, 1999) står endast ett fåtal kvinnliga artister nämnda. Det ansågs inte passande att vara rockstjärna som kvinna, vidare förklaring till det i kommande kapitel.

Bob Dylan, som redan nämnts, är en av de stora föregångarna för singer-songwritergenren. Han började som ensam soloartist med sin gitarr men framträdde också i rockband med elektriska instrument. Även Simon and Garfunkel kan räknas till denna genre. Från Sveriges har vi artister som: Mikael Wiehe, Ulf Lundell och Cornelis Vreeswijk, Håkan Hellström och Marit Bergman. Idag finns det fler kvinnliga föregångare som Ane Brun, Anna Ternheim och Miss Lee.

2.2. Historisk tillbakablick

Under antiken trodde man att musiken bar ett musikaliskt etiskt och genusrelaterat innehåll. Aristoteles ansåg att den doriska tonarten var den lugnaste och hade den manligaste karaktären. Platon menade att musiken kunde förmedla budskap som kunde påverka, fördärva eller förädla. Ptolemaios ansåg att de mörka klangerna var manliga och de ljusa kvinnliga (Öhrström, 1989).

Under romantiken anknöt man till föreställningar om manligt och kvinnligt, vilket lever kvar i många läroböcker än idag. Sonatformen brukar skildras enligt två grundteman. Det manliga: aktiva utåtvända, slagverk, full orkester, heroiskt, majestätiskt. Det kvinnliga: det stilla, vilande lugna mindre självständiga, en variant på första temat, små intervaller, ljuva instrument, svag ljudstyrka som instrument som flöjt och harpa. Tonsättare från den wienklassiska epoken förlitade sig helt på idén om manlighet och kvinnlighet i sina verk (Öhrström, 1989). Redan här kan vi se hur man förväntades vara som kvinna eller man. Det kvinnliga uttrycket var mjukt och det manliga utåtagerande och kraftfullt.

Det var det klaverspelande döttrarna i de borgerliga hemmen som blev ett bevis för att familjen hade högt välstånd och bildning. När de satt vid klaveret, vackert klädda var det först och främst för att försköna den visuella bilden av rummet. De fungerade som estetiskt objekt. Vad för slags stycke hon spelade var inte av intresse. Musicerandet användes som redskap för att höja kvinnans skönhet och det gjorde henne mer ”kvinnlig” om hon kunde musicera. Hennes uppgift var att försköna, skapa en lätt erotisk, förförisk stämning i rummet som kunde föra salongsdeltagarnas tankar till ett behagligt drömland långt från vardagen (Öhrström, 1989).

Om kvinnliga singer-songwriters skulle ha en mjukare framtoning så ser vi här hur uppfostran har sett ut för kvinnorna förr och varför det skulle kunna vara så i så fall. Det blir intressant att studera huruvida detta synsätt lever kvar än idag eller inte.

2.3. Genier och genus

För att förstå hur allting hänger ihop från början så måste jag ändå kort omnämna hur det såg ut på den klassiska musikfronten för kvinnornas del.

Under 1800-talet utvecklades normer för hur de ideala könsrollerna i samhället skulle se ut. Mannen skulle vara den utåtriktade, reflekterande, ha stor kapacitet för intellektuella processer och vara verksam i det officiella samhället. Kvinnans plats var i hemmet och

hon eftersom hon ansågs vara icke reflekterande och djupt förankrad i känslor så var hon inte förmögen att utföra skapande arbete som ställde höga krav på intellektet.

Kvinnor kunde vara skickliga musiker men inte kapabla till att tonsätta musik tyckte den kände dirigenten Hans Von Bulow, 1854:

Man kan tillerkänna det täcka könet reproduktivt geni på samma sätt som man absolut måste fränkänna det ett produktivt (geni)..En kvinnlig komponist kommer aldrig att finnas, endast en feltryckt kvinnlig kopist...Jag tror inte på femininformen av begreppet skapare. Intill döden förhatligt är dessutom för mig allt som har smak av kvinnoemancipation. (Öhrström, s. 16)

Kvinnor sökte sig under 1800-talets senare del till konservatorierna för utbildning. Men det var endast män som kunde vara genier och därmed de enda som hade tillträde till teori och kompositionsutbildningarna.

Att kvinnor har skapat musik var inget nytt, det har alltid funnits skapande kvinnor. Under renässansen och barockens tid så ansågs musikeryrket vara ett hantverksyrke, vilket gjorde att många fäder gav sina döttrar musikkunskaper och resulterade i att de även fick lära sig skriva musik. I USA menade man samma sak som i Europa, att kvinnor kunde tonsätta populärmusik: dansmusik för piano och salongsstycken men när det gällde seriös musik så kunde kvinnorna inte mäta sig med de manliga genierna. Trots detta så fanns det kvinnor även under 1800-talet som komponerade så kallad seriös musik.

Inom populärmusiken var det inte lika svårt att komma fram som kvinna. Det fanns en tidskrift som hette "Damernas Musikblad" 1901-1913 som gavs ut av Ellen Sandels. Denna tidning vände sig främst till pianospelande kvinnor i de borgerliga hemmen. Den innehöll små korta pianostycken komponerade av okända kompositörer. Ellen Sandels stod själv för en del av kompositionerna som publicerades i tidningen

2.4. Genus

Jag berättar kort om vad genus är eftersom det kan förklara eventuella skillnader i manligt och kvinnligt låtskapande. Som till exempel varför kvinnor förväntas ha en mjukare framtoning än vad män har eller hur man prioriterar olika delar i låtskapandet olika högt beroende på kön.

Poängen med genus är att det sätter relationen mellan kvinnor och män i fokus och att ojämna maktförhållanden synliggörs. "Genus är inte ett ord för det biologiska könet utan fokuserar på de roller som kvinnor och män har i sociala sammanhang" (Nihlén, J. & Nillson, s. 12. 2006).

Ordet genussystem har även kommit att ersätta begreppet patriarkat i framförallt forskningsvärlden. Gemensamt är att de båda pekar på en social konstruktion som bestämmer vad kvinnor kan göra och förväntas göra (Gemzoe, 2004).

Helena Josefson (2005) berättar om hur vi redan från det ögonblick vi föds sorteras in i fack för vad som är kvinnligt och manligt. Det finns forskning som visar att flickbebisar

omedvetet vänds inåt i famnen och pojkar vänds utåt. Pojkar får lov att krypa längre medan flickor inte får det eftersom man tror att flickor lättare kan skada sig. En pojkbabys skrik betraktas som ilska medan en flickas skrik betraktas som ledsenhet och tilldelas mer tröst. Flickor får ofta höra hur söta de är och pojkar får mindre personlig kontakt och bekräftelse. I skolan får flickor lära sig att ta ansvar, vara omhändertagande och visa känslor. Hon får lära sig att stå tillbaka och vänta på sin tur om en pojke behöver hjälp. Pojkar förväntas vara tuffa, vilda, inte erkänna svaghet och deras aggression möts av en tillsägelse istället för samtal. Det finns undersökningar som visar att redan innan du börjat skolan så vet du väl vilka regler som gäller för en man eller kvinna. I media och reklam får man veta att ju snyggare du är desto lyckligare blir du. I musikens värld är det betydligt vanligare att tjejer pumpar upp bröstet med silikon och anspelar på sex. Det räcker inte med att vara musikalisk för en kvinna på samma sätt som för en man. Det finns inte många kvinnliga motsvarigheter till tillexempel Meatlof i musikens värld.

2.5. Biologiska förklaringar

Biologiska förklaringar till varför vi lever i ett ojämnställt samhälle menar att det finns medfödda skillnader mellan kvinnor och män. Detta sätt att se på det var framförallt gällande på 1800-talet. Kvinnorna stod för känslighet, hemmet, passivt beteende medan mannen stod för offentlighet, rationellt tänkande och aktivitet. Man trodde att kvinnor var mindre intelligenta än män eftersom kvinnor hade mindre hjärnor. Senare fann man att både elefanter och valar hade större hjärna i förhållande till sin kroppsvikt mot vad människor har. Det stod plötsligt klart att hjärnstorleken inte har någon betydelse för hur intelligent man är. . Vidare under 1900-talet har man forskat på om det finns några andra skillnader på könets känslor, intressen, attityder, karaktärsdrag och intressen. Men man har inte funnit något som visar på olikheter från födseln (Josefson, 2005, s. 84).

2.6. Sociobiologi

Biologen Edward Wilson har studerat hur socialt beteende har uppkommit genom att dra paralleller till djurens värld vilket kallas sociobiologi.

Sociobiologer har bland annat undersökt aggressivitet och vad den betyder för män. En teori som de har provat har varit om män som grupp dominerar därför att de har högre testosteronivåer, det vill säga högre halter av könshormon som sägs påverka aggressivitet. Det skulle kunna förklara saker som varför män konkurrerar mer och får fler toppjobb. (Josefson, 2005, s. 84)

Denna teori har ännu inte bevisats eftersom testosteron finns i alla kroppar oavsett kön och undersökningar visar att halten testosteron ökar lika ofta före som efter ett aggressionsutbrott. Vad det gäller det kvinnliga könshormonet östrogen så har även män detta ämne i sina kroppar.

Efter femtio års ålder har män i genomsnitt högre halter av det kvinnliga hormonet östrogen i blodet än kvinnor. Det är vanligt att man i jämställdhetsfrågor jämför oss med djuren. Djur gör på så väldigt många sätt. Änder är konstant otrogna,

duvor lever i par, hundar slickar sig i stjärten, apor våldtar och lejonhanar äter upp andra lejonhanars lejonbarn. (Josefson 2005, s. 85)

Om det skulle vara så att kvinnor och män skiljer sig åt i sitt skapande här i min fortsatta studie så beror det inte på varken animala kopplingar eller hormoner.

2.7. Likhetsfeminism

Likhetsfeminismen anser att biologiska skillnader mellan kvinnor och män är irrelevanta för vilken roll en människa ska ha i samhället och ska endast ses som en naturligt förekommande skillnad (Freedman 2003).

Likhetsfeminister beskriver förhållandena med hjälp av två begrepp. Kön som står för det fysiologiska könet alltså kvinnan som individ med bröst och en slida och genus som står för det socialt skapade beteendemönster som kvinnan respektive mannen påverkas att bli.

Simone de Beauvoir påstår i sin bok "Det andra Könet" (2002) att "Man föds inte till kvinna, man blir det" (s. 325). Hon menar att de roller vi tillskrivs inte är naturliga eller biologiska. Även Björk (1996) ifrågasätter den egentliga sanningen för vad kvinnlighet är. Smink och höga klackar är en förljugen version av vad som är naturlig och sann kvinnlighet, menar hon. Likhetsfeminismen inser att kvinnor lever i ett genussystem där kvinnor är underordnade män och samma system skapar "kvinnligheten" och förtrycker den. Björk (1996) menar att den huvudsakliga kampen handlar om att det finns krav på att kvinnor ska vara "kvinnliga" och för att bli accepterad kvinna måste man vara utklädd. Hon menar att kvinnan är sin kvinnlighet genom masken som hon sätter på sig, (kosmetika och särskilt feminina klädesplagg).

"Om det inte hade funnits kulturella berättelser om kvinnlighet, så hade vi inte heller varit vad vi idag menar med kvinnor"(Björk, 1996, s. 23)

Den franska psykoanalytikern och lingvisten Julia Kristeva talar i sin essä "Les femmes des Temps" (1979) om tre riktningar i feminismen ett där kvinnor vill uppnå jämlikhet med männen på det politiska och ekonomiska planet genom att hävda att kvinnor är som män och att inga skillnader finns mellan könen; ett där kvinnor betonar sin särart i positiva ordalag, ett slags "kvinnor är annorlunda män, men dom är bra annorlunda"; och ett där själva begreppen "män" och "kvinnor" upplöses, där de ses som rena fiktioner, som "tillhörande metafysiken", som Kristeva uttrycker det.

Det är det tredje stadiet som Björk (1996) ser som feminismens nuvarande utmaning:

Jag har en önskan om att lösa upp de berättelser som skapar manlighet och kvinnlighet, en feminism som inte vill uppvärdera "det kvinnliga" utan som vill lösa upp könsidentiteter. Jag vill slita av kvinnan kläderna för att finna en människa som kanske är annorlunda mot den vi känner idag. Hon som inte formats av samhällets förväntningar. "Feminismen bör vara en kamp för att ordet "kvinna" inte ska betyda någonting mer än sin definition, en människa med bröst och slida. (Björk s 13)

Nina Björk menar vidare att kvinnor väljer att inte bli professorer, de väljer att underordna sig.

Dagens kvinna har störst möjlighet att få sin kvinnlighet positivt bekräftad om hon lyckas få sin underordning att framstå som något annat än underordning, gärna ett personligt val som går i linje med hennes personliga egenskaper. Självständighet kombinerat med frivillig underordning lönar sig bäst. (Elvin, 1994)

Likhetsfeminismen strävar alltså efter att varje individ själv ska ges möjlighet att forma sin personlighet. Vad som är manligt och kvinnligt är ingenting man föds till utan konstrueras av samhället. Du lär dig att bli kvinna eller man. Om likhetsfeminismen skulle tillämpas på singer-songwriters så skulle framför allt scenen se annorlunda ut. Fler kvinnor skulle våga tro på sina idéer och ta sig fram i den världen trots att den är tuff. Som låtskapare skulle det finnas ännu mer att inspireras av och det skulle gynna både män och kvinnor. Hela genren skulle växa och fler speltillfällen skulle finnas eftersom fler scener skulle öppnas och öppna fler och fler dörrar till utveckling. Detta gäller förstås övriga musikbranschen också. Vi människor har så mycket att vinna på att inte förtrycka varandra.

2.8. Stämplingsteorin

Att människan blir just det vad som förväntas av henne finns inte bara inom feminismen utan även i sociologin. Den s.k. stämplingsteorin beskriver sättet vi bemöter varandra på och hur det kan leda till oanad utveckling i både positiv och negativ bemärkelse.

Stämplingsteorin är ett tillämpningsområde inom interaktionismen och det finns flera stora teoretiker som förknippas med teorin. En av dem är Erving Goffman (1972) en sociolog och antropolog som för att beskriva språk vad som utmärker avvikelser använder ordet stigma, vilket han definierar som ett djupt misskrediterande attribut hos en individ. Goffman (1972) menar att man redan vid första anblicken fastställer en persons sociala identitet samt tillskriver den vissa egenskaper. Om denne person inte passar in i vad som anses vara normalt av samhället kan denne bli utstött och stämplad som avvikare. Han menar att avvikare inte är något man är utan något man blir. Stigmatiseringen leder till en person inte kan leva upp till de förväntningar som finns på en normal person i ett visst socialt sammanhang.

Pygmalion in the classroom är en bok i denna tradition som behandlar klassrumssituationen. Det handlar om elevers förmåga att prestera utefter vad deras lärare tror dem vara kapabla till. Eleverna utsätts för flera tester under en tid utan att få veta testets egentliga resultat. Dem elever som fått tilldelat ett lyckat resultat blir bättre och bättre i ämnet oavsett vad ursprungsresultatet varit. Omvänt påverkades de elever som fått tilldelat ett sämre resultat. Med Pygmalioneffekten (eller Rosenthalaffekten som den också kallas) menar man alltså att det man tror om en annan människa påverkar den människans prestation (Rosenthal & Jacobson, 1969).

2.9. Förebilder

Heiling (2000) visar i sin doktorsavhandling på hur viktigt det är med förebilder av samma kön. Han citerar forskning som säger att de duktigaste musikerna visat sig vara mer av det androgyna slaget eftersom musik handlar om att både inneha tekniska färdigheter på sitt instrument och emotionella uttryck i musiken. Han fann att kvinnorna som spelade i ett amatörbrassband främst valt mansdominerade yrkeskarriärer som till exempel brandman, kemist, teolog, fartygstelegrafist, musiklärare eller civilingenjör med flera. Med detta menar han att deras androgyna egenskaper gjort att de klarar av att göra sig gällande på lika villkor i en mansdominerad värld. Samtidigt ä de också förebilder för andra kvinnor:

Unger och Crawford (1992) menar att folk i allmänhet är omedvetna om hur kulturen bestämmer könsbaserade uppdelningar och straffar dem som avviker från det traditionella mönstret. De fann i sin undersökning att duktiga kvinnor beskrev att de haft både stöd från föräldrar och från andra i sin närmiljö, vilket hjälpte dem att överskrida könsbarriären. (Heiling, 2000, s. 86)

Tekniskt kunniga, manliga gitarrister finns det gott om på exempelvis Youtube, där de visar hur man ska lära sig att spela tekniskt avancerat gitarr spel, vilket gör att fler pojkar än flickor kan börja intressera sig för detta. Rockmusik har ju som jag nämnt tidigare förknippats med manlighet. Förebilder av det egna könet behövs för att man ska spela själv. Därför är det lätt att tro att tekniskt gitarrspel är av större vikt för manliga singer-songwriters än för kvinnliga. Såvida det inte är en kvinna med androgyna drag då borde även hon intressera sig för sådant.

3. Syfte och forskningsfråga

Syftet med min studie är att undersöka likheter och skillnader mellan kvinnors och mäns musikskapande. Mina forskningsfrågor är: Hur beskriver kvinnliga respektive manliga singer-songwriters sitt låtskrivande? Hur kan likheter respektive skillnader förklaras?

4. Material och metod

Det finns olika sätt att utföra intervjuer på. Jag använder mig av den kvalitativa intervjumetoden (Patel & Davidson, 2003). Frågorna som ställs ger intervjupersonen gott om utrymme att svara med egna ord då man utför intervjun under ett personligt möte, via telefon eller mejl. Den kvantitativa metoden innebär att man samlar information under mer strukturerade former, frågorna ställs i samma ordningsföljd varje gång och man

använder sig av statistiska analysmetoder. Denna metod har jag inte valt, eftersom den inte lämnar mycket utrymme för att vidareutveckla svaren. För att försöka ta reda på om kvinnor och män skiljer sig åt i sitt skapande så behövde jag kunna ställa följdfrågor, för att få förståelse för hur informanten går till väga i sitt skapande.

Vidare har jag gjort kvalitativa bearbetningar av min datainsamling. Jag har spelat in intervjuerna på MD med mikrofon och därefter sammanfattat dem skriftligt för att se vilka likheter eller olikheter jag fått från de olika informanterna. Under mina intervjuer fanns det från början med många fler frågor. För att hitta kärnan i svaren så ställdes samma fråga flera gånger fast på olika sätt.

Vad som mer skiljer dessa två intervjumetoder åt är att i den kvalitativa metoden kan man analysera materialet under pågående datainsamling vilket gav mig idéer till att ställa fler frågor.

När jag sedan skulle avläsa skillnader och likheter mellan kön i skapandet så använde jag mig av ett diagram där jag skrev in allas namn horisontellt i en rad och svaren på frågorna under varandra. Därefter kunde jag tydligt se vilka variationer som fanns.

4.1. Intervjufrågor

- Vad ger dig inspiration och vilka förebilder har du i ditt låtskapande?
- Vilka ämnen skriver du om?
- Hur går din skapande process till, kommer text eller melodi först?
- Vad tycker du är avgörande för om det är en bra låt?
- Hur viktigt tycker du tekniska färdigheterna är på ett instrument för att kunna komponera en bra låt?
- Tycker du att kvinnor har en mjukare framtoning än män i låtskapandet?

Här berättar jag kort om hur jag tänkt bakom varje fråga:

- Vad ger dig inspiration och vilka förebilder har du i ditt låtskapande? Denna fråga ställde jag främst för att finna svar på hur viktigt det är att ha förebilder av samma kön som sitt eget och om det finns några gemensamma nämnare för vad som ger inspiration i respektive könstillhörighet.
- Vilka ämnen skriver du om? Denna fråga ställdes för att se om kvinnor och män skiljer sig åt i val av ämnen.
- Hur går din skapande process till, kommer text eller melodi först? Själva kärnfrågan. Är det så att genus avgör om texten kommer före musiken eller hur är det?
- Vad tycker du är avgörande för om det är en bra låt? Denna ställde jag för att finna om det är viktigast med en bra melodi, text eller helhet och för att även här utläsa eventuella skillnader mellan kön.
- Hur viktigt tycker du tekniska färdigheterna är på ett instrument för att kunna komponera en bra låt? Denna fråga ställdes för att ta reda på hur avancerad musiker mina intervjuoffer anser att man måste vara för att kunna skapa en bra

låt. Hur har den gamla fördomen om att ”kvinnor och teknik inte går ihop” påverkat låtskapandet?

- Tycker du att kvinnor har en mjukare framtoning än män i låtskapandet? Denna fråga ställdes för att ta reda på om vår uppfostran präglat låtskaparnas musikaliska uttryck eller inte. För att ifrågasätta fördomar som säger att fallet är så, men stämmer detta verkligen?

4.2. Tillvägagångssätt

Den första intervjun utfördes 18/10 kl 15:00 i informantens vardagsrum. Den andra intervjun utfördes 21/10 kl 18.00 i mitt vardagsrum. Den tredje intervjun utfördes den 22/10 kl 23.00 i mitt vardagsrum. Den fjärde intervjun fick ske via mejl då personen hade ont om tid för ett telefonsamtal. Den femte intervjun ägde rum i informantens egen studio den 18/11 kl 18.00. Den sjätte intervjun ägde rum 23/10 i mitt vardagsrum. Jag lät informanterna välja plats för intervjun vilket oftast blev mitt vardagsrum. Samtliga berättade mer än gärna om sitt skapande. De pratade gärna om flera saker samtidigt och ibland tappade de bort sig men trots detta så fick jag intressanta svar utöver vad just den enskilda frågan avsåg.

4.3. Urval

Jag har först och främst valt låtskrivare som själva sjunger och spelar sin egen musik där texten spelar en viktig roll. Låtskaparnas olika stilar varierar här från singer-songwriter, rock och pop. Från början ville jag i så stor utsträckning som möjligt intervjua etablerade låtskrivare/artister eftersom jag trodde att deras erfarenheter skulle ge en mer tillförlitlig grund. Då det visade sig svårt att komma i kontakt med dem personligen på grund av deras skivsläpp och turnéer så har jag även valt låtskrivare från min närmsta omgivning till intervjuerna. Kriteriet blev istället att intervjupersonerna ska ha ett seriöst syfte och minst tio års erfarenhet av eget låtskapande. Huruvida personen sedan lyckats etablera sig eller inte är inte avgörande för min forskning. Det är lika många kvinnor som män, eftersom jag vill se om de kvinnliga respektive manliga låtskrivarnas skapande skiljer sig från varandra och i så fall på vilket sätt.

4.4. Etiska överväganden

Jag har valt att låta mina intervjuoffer benämnas med fingerade namn; Olle, Camilla, Truls, Lena, Kent och Anna. Innan de lämnade slutgiltigt besked om åtagandet som intervjuoffer så fick de information om att jag tänkte spela in intervjuerna på minidiscspelare, vilket de accepterade.

4.5. Avgränsningar

Jag har begränsat min forskning till låtskapare som låter texten få fokus inom populärmusiken här i Sverige, singer-songwriters. För att förstå kvinnors musikaliska utveckling så berättar jag i teorin om andra genrer också.

5. Resultat

Här presenterar jag en sammanställning och en första kategorisering av svaren på de frågor jag fått från mina intervjuoffer. Olle, Camilla, Truls, Lena, Kent och Anna.

5.1. Vad ger inspiration och vilka förebilder finns?

Jag fann att de tre kvinnorna hade en gemensam nämnare: inspirationen från sin omgivning. Camillas uttalande nedan sammanfattar vad alla tre sagt.

(...)jag inspireras av de människor som jag har runt omkring mig som man pratar med och som man vet kämpar på precis som man själv gör. Jag har många kvinnliga vänner som håller på och skriver. Det är intressant för man hittar ju en massa gemensamma nämnare hela tiden. (Camilla)

Bland männen fann jag att Truls och Kent inspirerades av bilder. Olle och Kent inspirerades även av andras låtar eller bilder som de hört eller sett och som de själva ville tillföra något eget till. ”Det finns tusen olika sätt att berätta en historia på beroende på vem som berättar den. Om hur man väljer att berätta den och hur man betonar orden. På samma sätt är det med musik” (Olle).

Truls inspirerades främst av sina inre bilder: ”Det är som att bilderna leder mig i mitt skapande. Att inte planera så mycket inspirerar.”

När det gällde förebilder lyssnade de manliga låtskrivarna främst på manliga artister med undantag för Kent, som inspirerades av Tori Amos. Men vanligt förekommande hos både kvinnor och män var att de först sa att de inte hade några förebilder, snarare kanske en inspirationskälla. De kvinnliga låtskrivarna nämnde främst kvinnliga artister som förebilder.

Kvinnorna sa sig alltså inspireras mer av sin omgivning medan män angav skilda ämnen kring uppväxt, politik och bilder. När det gällde förebilder så inspirerades alla utom en främst av förebilder som tillhör samma kön som de själva.

5.2. Vilka ämnen?

Det vanligaste ämnet som alla vidrörde på något vis i sitt skapande var mänskliga relationer. Om vi tittar lite närmare på vad de berättade om att de skrev om såg det ut som följer:

Två av männen (Olle och Kent) lät använda humor som en metod. Dels för att nå in till folks allvar eller för att gömma sitt eget där bakom. Olle tyckte om att skriva om uppväxten främst och Kent skrev pedagogiskt, tydligt för att folk skulle förstå hans politiska tänkande. Truls skrev om känslomässiga konflikter: ”Människor som flyr från en sak och gör en annan dum sak, sådana människor tycker jag är jättespännande”.

Bland kvinnorna skrev Anna:

Livsfrågor, vägar att ta eller inte, att påminna mig själv och andra om saker som är lätt att glömma bort..ibland om saker som upprör mig på olika sätt. Relationer, brutna, gone wrong, saknad, längtan..Ibland om brustna hjärtan och hur man kan bli hel igen. Ibland om miljöförstöring (Muddy Heart). Havet och himlen är viktiga och ofta del i mina texter.

Som exempel på ämnen anger Lena följande vilket även Camilla håller med om: ”Upplevelser, saker jag hört talas om, orättvisor eller återigen vänners berättelser” .

Två av männen sa sig ha en fallenhet för att använda sig av humor vilket kvinnorna inte alls angav. Därmed inte sagt att kvinnor aldrig gör det. Alla informanter oavsett kön tog i sina låtar någon gång upp mänskliga relationer.

5.3. Kommer text eller melodi först?

För alla utom Truls och Lena kom musiken först. Detta var inte ett absolut måste alla gånger men allra vanligast för båda

Det bästa brukar bli om man bara sitter och flummar utan tänka alls(...) Inga ord utan bara saker som passar rent fonetiskt. Ord växer ju så småningom fram ur det och plötsligt inser man ja men just det! Det här kan man ju skriva om! (Camilla)

Denna modell liknar jag med ett skulpterande. Man får en stenklump utan att veta exakt vad den föreställer förrän man bit för bit skalar bort överflödet från stenen. Stenen blir mjuk och medgörlig som lera allteftersom och tillslut har den bildat den färdiga låten.

Ett annat sätt som framförallt Lena tillämpade var att utgå från en mening som etsat sig fast och som sedan blev till en melodi när hon fann något rytmiskt som passade på gitarren. Sättet hon arbetade på påminde om Camillas tillvägagångssätt bortsett från att Lena började med en textrad.

Anna hade också ett tillvägagångssätt som påminde om detta: ”Oftast hittar jag en melodislinga som liksom ”har ord i sig” men det kan också vara en titel eller mening som triggat igång skapandet.”

Olle använde sig även han av meningar fast lät ändå musiken komma först:

Jag samlar på fraser från böcker och hör i andra låtar eller om det är en engelsk text så översätter jag den. Jag skriver alltid på svenska. Plockar sedan in fraser jag hört som jag tycker är intressanta som sedan får ligga och gro. Sen letar jag upp någon låt som jag redan har hört och som jag känner mig inspirerad av. Musiken kommer först när jag väl skriver låten. Fraserna som lagts på lager i bakhuvudet kommer fram och låten börjar formas. Ibland är det frasen som hittar en melodi. (Olle)

Här kunde man se likheter i tillvägagångssättet hos alla utom hos Kent som oftast gjorde färdigt musiken först och sedan satte text till. Men även han lät texten komma först vissa gånger:

De allra bästa låtarna har varit dom där jag har börjat med texten i en vers och sedan låtit musiken komma ganska snabbt därtill. Sedan fortsatt med nästa vers genom att nynna fram någonting för då vet jag ju vad det ska handla om. (Kent)

Truls påminde om alla de andra i sitt skapande men han växlade mer mellan de olika sätten att skapa på:

Det kan dyka upp idéer hur som helst och det kan vara en textidé eller en melodi eller något som kommer upp i huvudet. Jag nynnar ofta in melodier på min diktafon. Ibland skriver jag texten till det sen och ibland, så har jag en text först som jag sätter melodi till. Jag har alltid en massa idéer som virvlar runt i huvudet, på papper eller på kassettband. Ibland om det fattas något i en låt för att få den att lyfta så går jag in och plockar text från mina tidigare anteckningar. Det är ganska sällan det kommer som ett rinnande vatten en hel låt utan det är allt som oftast som jag redigerar efteråt. (Truls)

Könstillhörigheten verkar inte påverka vad som kommer först, text eller musik. Det ser ut som om alla använder sig av olika metoder. Jag kan inte se att kvinnor prioriterar texten före melodin, inte heller att musiken skulle vara viktigare för män i betydelsen att den kommer först. Det är alltså individbundet snarare än genusbundet vilket strider mot uppfattningen att det finns genusskillnader. Man kan ju fråga sig varför man egentligen trodde något annat från början. I alla fall finns i mitt material inga tydliga genusskillnader när det gäller om man startar med text eller musik i sitt låtskapande.

5.4. Vad avgör om det är en bra låt?

Olle och Kent sa först och främst att melodin var viktigast men omnämnde kort därefter vikten av en bra text.

Björn Afzelius har sagt att en riktigt dålig text kan bäras fram av en bra melodi men inte tvärtom. Det är melodin som är det viktiga. Jag tycker att Bob Dylan har ett snyggt sound men texterna lyssnar jag inte främst på. Även om jag läst dem och tycker att dem är bra så är det främst hans sätt att sjunga som fångar min uppmärksamhet. (Olle)

Lena sa att texten var det viktigaste men att även bra produktioner fångar hennes intresse. Anna sa: ”Bra text, lite annorlunda melodi, någon oväntad twist musikaliskt eller textmässigt, ett bra groove, intressant röst eller ett kul arrangemang avgör låtens kvalitet”. Även hon nämner texten först.

Truls tycker att låtens helhet, balansen mellan text, musik och arrangemang är det som gör att låten känns bra. Även han är inne på arrangemangets betydelse.

Camilla tyckte att en bra låt utgjordes av ett intressant uttryck och känsla vilket stämde med delar av vad Olle sa. Olle tycker att vad som avgör om det är en bra låt med det som följer:

Det som gör det bra är när det liknar något man själv skulle vilja göra men det är lite bättre och lite annorlunda. Varför kom inte jag på det tänker man då? Det är någonting som alla vet att de behöver men ingen har kommit på hur man gör det (...). När man känner att den här skulle jag velat ha skrivit (Olle)

Två av tjejerna sa att text är viktigast medan två av killarna valde att säga melodin först. Men samtliga svängde snabbt in på andra faktorer som att det är helheten eller melodin eller vise versa också spelar in, vilket gör det svårt att dra slutsatsen att kvinnor tycker text är viktigast och killar tycker att melodin är det. Att de två resterande inte alls tyckte som de övriga med samma könstillhörighet gör det hela svårt att dela in efter genus. Kanske är det genusrelaterat till viss del.

5.5. Tekniska färdigheter för att komponera en bra låt?

Olle tyckte det var viktigt med tekniska färdigheter för att kunna förmedla den rätta känslan. Han tänkte särskilt på akustisk gitarr: ”när man ska spela smutsig blues som ska göra ont när man hör den, då behövs det rätt teknik för att få fram det.” Även Truls tyckte att tekniken var viktigt i just framförandet av en låt för att skapa variation. I skapande syfte trodde han emellertid att det var viktigare att ha förmågan att höra hur det låter i huvudet, förmåga att kunna föreställa sig musik och ett bra gehör.

Kent skiljde sig från de övriga männen när han berättade om hur en kille från musikhögskolan som han spelat tillsammans med förvånades mycket över hur bra låtar man kan skriva med bara tre ackord. ”Med kreativitet kan man göra någonting bra av enkla verktyg” säger han.

På tjejsidan var alla eniga om att det inte är den tekniska styrkan som avgör om man skriver en bra låt. Lena säger såhär:

Noll, absolut ingen betydelse man kan ju sitta och trycka på två tangenter på ett piano och göra en sångmelodi som är skitnice. Jag kan snarare tappa lusten om det är för tillrättalagt, jag vill höra att det är människor som står och spelar. Jag tycker det finns så många manliga förebilder när det gäller gitarrister och trummisar men vi har ju inte så många kvinnliga gitarrister som förebilder så då blir det ju att man lyssnar efter andra saker än teknisk skicklighet på ett visst instrument.

Hon menar att det är mindre intressant med tekniska färdigheter på ett instrument och mer intressant med personlighet och en bra melodi. Eftersom Lena främst inspireras av andra tjejer när hon själv skapar så har hon inte värst många förebilder på gitarr. Kanske är det därför hon tilltalas av andra saker än tekniska färdigheter.

Anna tillade ”vid själva framförandet av arrangemanget så är det bra att vara teknisk om man vill få det att svänga.”

Här kan vi ju märka att det fanns en viss skillnad beroende på genus. Kvinnorna tyckte att teknisk förmåga var mindre viktigt medan majoriteten av killarna faktiskt tycker att den var viktig för att kunna skriva en bra låt.

5.6. Har kvinnor mjukare framtoning än män?

Två av tjejerna och en kille trodde att tjejer har en mjukare framtoning. (Olle, Camilla och Anna). Resten trodde inte att det har med genus att göra. Truls och Lena trodde snarare att det var tvärtom: ”Eftersom kvinnorna levt i en förtryckt roll så kanske det gör att detta tar ett råare uttryck i musiken.” (Truls) ”Nej absolut inte! Tvärtom! Det är många kvinnor som sjunger mer med sitt underliv”. (Lena)

Det finns en norm för att kvinnor ska vara små och söta i sitt skapande och det gör mig irriterad att det är så många som följer den. Små söta, väna tjejer med ironiska inslag om sig själva har man sett många av eller bredbenta grabbiga grabbar, det är tråkigt. Det som är kul och som borde uppmuntras är det som bryter normen. (Kent)

Jag ser inte att det skulle vara så att kvinnor har en mjukare framtoning än män utifrån dessa svar att döma. Snarare tvärtom med tanke på att kvinnorna faktiskt har levt i en förtryckt roll länge och fortfarande gör så.

6. Diskussion

Här kommer jag att sammanfatta svaren från mina intervjuer och diskuterar dessa i relation till teorin i mitt teorikapitel. Jag kommer sen att berätta om mina slutsatser och slutligen några tankar om vidare forskning.

6.1. Inspiration

Jag fann att de manliga låtskrivarna främst lyssnade på manliga artister med undantag för en som inspirerades av en kvinna fast att han själv är man. Kvinnorna inspirerades mest av kvinnliga artister. Man behöver alltså just kvinnliga låtskapare som inspirationskälla om man själv är kvinna. Camilla, Lena och Anna inspireras av de människor som dom har runt omkring. Många av deras vännerna speglar det egna skapandet och kämpar på samma sätt som dem själva

En man inspirerades främst av en kvinna. Kanske ger det hans androgyna egenskaper en vinst vilket vidgar hans spektra för det egna konstnärliga uttrycket än mer. Kanske har han möjlighet att inspireras av individens egenskaper mer än det genusrelaterade. Denne man är en bit på väg inom likhetsfeminismens teori (Björk, refererad i avsnitt.2.7.).

Eftersom kvinnor främst verkar inspirera andra kvinnor och män- inspireras av män så, kan det avspegla hur uppfostran påverkat den musikaliska utvecklingen. Kvinnorna i intervjun säger sig alltså inspireras mer av den närmsta omgivningen medan män anger att de skriver om skilda ämnen kring uppväxt och politik. Kvinnorna inspireras av sin närmsta omgivning eftersom det är så de blivit uppfostrade enligt den traditionella kvinnollen. Det har med förebilder att göra. Samma sak med varför männen väljer att skriva om politik, det beror på hur de ideala könsrollerna i samhället utvecklades på 1800-talet. Männen skulle vara den utåtriktade, reflekterande, ha stor kapacitet för intellektuella processer och vara verksam i det officiella samhället (Öhrström, refererad i avsnitt 2.2.). Om männen i intervjun har uppfostrats i enlighet med dessa normer så kan det vara en förklaring.

6.2. Textens innehåll

Männen nämner att de gärna använder sig av humor i sina texter vilket kvinnorna inte säger något om. Att män agerar komiker mer än vad kvinnor gör, kan bero på att kvinnor alltid förknippats med känslor och männen fått gömma sina känslor bakom olika typer av masker, varav humorn är en. Olle och Kent säger själva att de gärna använder sig av humor för att nå in till folk och för att gömma sitt allvar där bakom. Varför det inte är lika vanligt för kvinnor tror jag beror på att de ojämställda maktförhållandena och har skolat in kvinnan i att underordna sig mannen (Gemzoe, refererad i avsnitt 2.4.). Kvinnor har inga förväntningar på sig att ta för mycket plats. Kanske är det anledningen till att kvinnor i min studie inte väljer att använda sig av humor i samma utsträckning som en man. Eller så har kvinnorna valt en allvarligare ton för att de förväntas ta sina känslor på allvar (Öhrström, refererad i avsnitt 2.3.). Det har också att göra med vad man sett andra göra tidigare.

Även om vetenskapen förr förkastade kvinnans skapande förmåga så finns det många kvinnor som skapar idag. De ojämna maktförhållandena (Öhrström, refererad i avsnitt 2.3.) kan dock resultera i att inte lika många kvinnor som män vågar eller får ta plats och synas i musikskapande sammanhang. Detta kan vara en anledning till varför fördomarna om att kvinnor är så annorlunda i sitt skapande lever kvar. Att det finns flest män i branschen gör att kvinnor som försöker, lätt uppfattas som onormala av vissa.

6.3. En bra låt

Vad är det då som avgör vad som är en bra låt? Två av killarna sa att melodin var viktigast och två av tjejerna sa att texten var viktigast. Men båda sidor var snabba med att nämna andra faktorer också. Men om man nu ändå ska analysera det första som nämndes för att det skulle representera något mer äkta och ursprungligt och fråga sig hur det kan komma sig att just detta svar ges, drar jag åter paralleller till historien där män trodde att kvinnor inte var smarta nog att skapa musik. Men man har alltid talat om ”duktig flicka” i skolan för flickor kan skriva och läsa bra. Kanske är det därför tjejerna väljer texten först? För att det är något som automatiskt har tillskrivits dem (Josefson, refererad i avsnitt 2.6.)?

Pojkar har skolats in i att inte visa känslor på samma sätt som flickor vilket kan ha gjort att melodier haft första prioritet för killarna eftersom text ofta handlar om känslor och kan vara nakna och självutlämnande. Detta är just det som tjejer förväntas vara och därför har texten blivit viktigare för tjejer. Nog kan en melodi i sig vara naken och uttrycka mycket känslor men inte på samma självutlämnande sätt som en text kan. En melodi kan man vanligtvis associera ännu friare till som åhörare än till en text. ”Det räcker inte med att vara musikalisk för en kvinna på samma sätt som för en man” (Josefsson, refererad i avsnitt 2.6).

Kanske har detta gjort att även texten fått en viktigare roll hos kvinnor just för att det ställs högre krav på kvinnor i musikvärlden. Detta har även gjort att männen fastnat främst för det musikaliska och inte det språkliga, på grund av förväntningarna och samhällets bemötande.

6.4. Text eller melodi

Hur går den skapande processen till, kommer text eller melodi först?

För alla utom två kom vanligtvis musiken först. Dessa två representerade båda könen, Lena och Truls. På följande vis var det flera som jobbade:

Det bästa brukar bli om man bara sitter och flummar utan att tänka alls(...) Inga ord utan bara saker som passar rent fonetiskt. Ord växer ju så småningom fram ur det och plötsligt inser man ja men just det! Det här kan man ju skriva om!
(Camilla)

Lena gjorde en variant då hon vanligtvis fick en textrad till sig först men sedan kort därefter använde sig av gitarren för att hitta en passande melodi till textraden. Truls använde sig av olika sätt varje gång och var sällan fast i samma teknik. Här kan man verkligen se prov på att vilket sätt man väljer att tillämpa är individbaserat snarare än genusbaserat. Det förklarar jag med teorin om likhetsfeminismen (s.9 kap. 2).

6.5. Tekniska färdigheter

Nästa steg leder till att ta reda på hur stor roll tekniska färdigheter på ett instrument spelar för att kunna komponera en bra låt. Tjejerna tycker att det är mindre viktigt med de tekniska färdigheterna på instrumentet för att skapa en bra låt medan två av de tre killarna tycker att det är viktigt. Här finns alltså tecken på skillnad mellan kvinnor och män. Jag hänvisar till teoridelen där den kände dirigenten Hans Von Bulow ville säga att kvinnor kunde vara skickliga musiker men inte kapabla till att tonsätta musik (Öhrström, refererad i avsnitt 2.3).

Att detta någonsin formulerats av en mänsklig mun är pinsamt tycker jag! Kvinnor sökte sig under 1800-talets senare del till konservatorierna för utbildning. Men det var endast män som kunde vara genier och därmed de enda som hade tillträde till teori och kompositionsutbildningarna. Varför kvinnor ändå har blivit låtskapare trots detta synsätt beror på att vi är människor i första hand och inte kvinnor eller män. ”Man föds inte till

kvinnor, man blir det” (Beauvoir, refererad i avsnitt.2.7.). Hon menar att de roller vi tillskrivs inte är naturliga eller biologiska. Det är vårt inre som talar när vi skapar och under ytan ter vi oss relativt lika.

I låtskapande av den här typen styr personligheten tillvägagångssättet, inte de tekniska färdigheterna utifrån könstillhörigheten. Då ställs frågan varför det råder så stor obalans i musikbranschen om nu skapandet är så likt för kvinnor och män? Om denna bransch vågade öppna upp sina scener för fler kvinnor så skulle fler kvinnor våga tro på sina idéer. Fler skulle våga ta plats tack vare att fler skulle inspireras.

Även om utvecklingen ändå gått framåt och den typen av uttalande som Bulow gjorde inte är så vanligt längre, får man som kvinna erfara spår av detta än idag. Kvinnor lär sig från början att teknik är något manligt och att kvinnor och teknik inte går ihop. Om en människa inte uppmuntras att utveckla tekniska färdigheter så händer inget. Det har också att göra med vad man sett sina föregångare göra. Sen kan man ju även fråga sig varför det bara har tillskrivits mannen att vara teknisk? Våra kön är inte avgörande för om den ene skulle vara mer tekniskt begåvad än den andre. Inte heller våra hormoner. ”Efter femtio års ålder har män i genomsnitt högre halter av det kvinnliga hormonet östrogen i blodet än kvinnor” (Josefson, refererad i avsnitt 2.5)

Istället har våra prestationer med intresse, uppfostran, miljö och arv att göra. Det finns en teori om förväntningens effekter som innebär att om man tror människan om att ha större förmåga än vad hennes kunskaper egentligen motsvarar så lever hon upp till detta och tvärtom, om, omgivningen inte förväntar sig goda resultat så stannar utvecklingen.(Rosenthal & Jacobson, refererad i avsnitt 2.9). Av detta drar jag slutsatsen att vi lär oss under vår uppväxt att bete oss som kvinnor eller män efter hur vi blir behandlade och efter förväntningar från vår omgivning. Det är alltså viktigt att vara vaksam på hur man som pedagog bemöter sina elever.

Goffman menar att man redan vid första anblicken fastställer en persons sociala identitet samt tillskriver honom/henne vissa egenskaper (Goffman, refererad i avsnitt 2.8). Detta kan vara en av anledningarna till varför tjejerna inte prioriterar teknik lika högt som killarna. De har helt enkelt inte varit betrodda att klara det så detta resulterar i att de själva inte tror att de kan.

Ytterligare en förklaring till varför kvinnor och teknikfördomen gör sig gällande än idag kan beror på att det inte finns lika många kvinnliga förebilder som manliga:

Unger och Crawford (1992) menar att folk i allmänhet är omedvetna om hur kulturen bestämmer könsbaserade uppdelningar och straffar dem som avviker från det traditionella mönstret. De fann i sin undersökning att duktiga kvinnor beskrev att de haft både stöd från föräldrar och från andra i sin närmiljö, vilket hjälpte dem att överskrida könsbarriären. (Heiling, refererad i avsnitt 2.9)

Om vi tittar på exempelvis Youtube så finner vi endast manliga gittare experter och vilka kan tänkas ta efter det om inte andra pojkar, killar och män?

6.6. Framtoning

Det finns en norm för att kvinnor ska vara små och söta i sitt skapande och det gör mig irriterad att det är så många som följer den. Små söta, väna tjejer med ironiska inslag om sig själva har man sett många av eller bredbenta grabbiga grabbar, det är tråkigt. Det som är kul och som borde uppmuntras är det som bryter normen".
(Kent)

Kvinnan har uppfostrats till att vara den mjukare sidan av mänskligheten. Jag hänvisar till mitt teorikapitel, där Öhrström (1989) skriver att kvinnans första uppgift var att försköna och skapa en lätt erotisk stämning i rummet. Hur musiken som kvinnan framförde lät var av mindre vikt. Men denna norm verkar vara under förändring eftersom tre av intervjupersonerna inte håller med om att kvinnor har en mjukare framtoning. Dagens schlagerfestival innerhåller många söta tjejer som anspelar på sex. Vart har det kommit ifrån om inte från det snedvridna synsättet om att kvinnor inte är fullt dugliga musiker utan att anspela på sex (Öhrström, refererad i avsnitt 2.2.). Men i det sammanhanget förekommer inte särskilt många kvinnor med en mjukare framtoning än vad män har.

Likhetsfeminister delar upp synen på kvinnan med hjälp av två begrepp (Björk, refererad i avsnitt 2.7.). Det är de socialt skapade varelserna som kallas kvinna och man som Kent omtalar i citatet ovan. Vi har skapat ett sätt att bete oss på och hur mjuka kvinnor än varit i sitt musikaliska uttryck i historien så håller detta på att förändras långsamt. Jag blir glad när två av mina intervjuoffer svarade på följande sätt på om kvinnor har en mjukare framtoning än män: Truls: "Eftersom kvinnorna levt i en förtryckt roll så kanske det gör att detta tar ett råare uttryck i musiken." Lena: "Nej absolut inte! Tvärtom! Det är många kvinnor som sjunger mer med sitt underliv". Det väcker ett hopp om att vi inte ska behöva vara det ena eller det andra bara för att vi råkar tillhöra ett visst kön.

Idag finns det ju en annan möjlighet än på 1800-talet för kvinnor att uttrycka sig i musiken. Men på scenerna i detta smala land finns det ännu mest rum för pojkar. Det är många tjejer som skapar musik men som ingen får se eller höra något av för att de inte ges tillräckligt utrymme. Nog har själva skapandet i sig förändrats en del efter mina resultat att döma men än finns det mycket kvar att förändra i musikbranschen!

6.7. Slutsatser

Låtskapande är utifrån mina forskningsresultat främst individbaserat. Med detta vill jag också hänvisa till stämplingsteorin- hur vi tror att individen ska vara blir den och därmed också till det socialt skapade beteendemönster som tillskrivs kvinnan respektive mannen. Det finns fortfarande ett förtryck kvar i den kvinnliga könsrollen, vilket leder till att kvinnor inte vågar ta plats eller har samma självförtroende som män i musiken. När kvinnor väl gör det så måste de prestera så mycket hårdare för att bli accepterade på musikscenen.

Mina informanter säger sig inspireras av främst människor med samma kön. Män och kvinnor tycker olika om vad som är en bra låt och prioriterar tekniska färdigheter olika. Ändå när det kommer till själva skapandeprocessen i denna genre, så säger sig samtliga informanter växla mellan de olika tillvägagångssätten. Men om man nu ändå ska

generalisera och se till vad som vanligast tillkom först i processen, så sa alla utom Truls och Lena att musiken kom till först. Detta avgörande för slutsatsen om att skapandet inte är könsrelaterat.

Det verkar alltså vara så att Hur kan det då komma sig att det fortfarande är så ojämnt på den svenska musikscenen? Jag har många kvinnor i min omgivning som skapar i det privata men inte vågar sig ut i offentligheten med sitt material. Det är synd på Sveriges musikaliska utveckling att det är så mycket som står gömt i skymundan ännu!

På 1800-talet skolades kvinnor in i den mjuka, vackra rollen bakom pianot men idag finns det fler roller att inta och inga könsroller behöver begränsa det konstnärliga uttrycket. Om man bejakar både sina maskulina och feminina egenskaper oavsett om man är man eller kvinna så lyckas man bäst som musiker (Heiling, refererad i avsnitt 2.9). För då har man ett vidare spektra att uttrycka sig på. Både tekniskt och emotionellt.

Den huvudsakliga kampen handlar om att det finns krav på att kvinnor ska vara 'kvinnliga' och för att bli accepterad kvinna måste man vara utklädd. Kvinnan är sin kvinnlighet, utan den känner vi henne inte. Om det inte hade funnits kulturella berättelser om kvinnlighet, så hade vi inte heller varit vad vi idag menar med kvinnor. (Björk, refererad i avsnitt 2.7)

Det är alltså inte höga klackar och smink som avgör hur vi skapar musik. Bara för att vi fostrats till att vara kvinna eller man så har detta inte påverkat vår förmåga att uttrycka oss på det ena eller det andra sättet främst. Det är den personliga intuitionen som styr vilken väg skapandet ska ta.

6.8. Vidare forskning

Vidare forskning på detta område skulle behövas för att närmare kartlägga skillnader/likheter i den skapande processen. En observationsstudie hade varit intressant för att fördjupa kunskaperna ytterligare om människors sätt att skapa musik på. Eller en enkätundersökning där 100 låtskrivare får svara på ett antal frågor kring sitt skapande. Det hade varit intressant att se om det resultatet skulle skilja sig från mitt "stickprov".

7. Slutord

Det var inget lätt ämne att forska inom eftersom tidigare studier inom genus och musikskapande var sällsynta och därmed inte erbjöd så mycket jämförelsemöjligheter. Det har varit en lärorik tid att forska om det. Jag har fått en större förståelse för hur viktigt det är med likabehandling av människor vilket är en nyttig kunskap att ha med sig som pedagog. Som lärare gör man bäst i att behandla sina elever utifrån personliga egenskaper istället för att tillskriva dem egenskaper utifrån kategoriseringen flickor och pojkar. Det finns långt många fler kategorier av olika slags individer och personligheter än endast kvinnor och män. Det gränslösa synsätt som likhetsfeminismen presenterar gör att

mänskligheten har möjlighet att utveckla en intressantare och rikare värld där ingen förtrycks på grund av sin könstillhörighet.

8. Referenser

Beauvoir, S. (2002). *Det andra Könet Le deuxième sex*. fackgranskning: Eva Gothlin. Stockholm: Norstedts.

Björk, N. (1996). *Under det rosa täcket*. Stockholm; Wahlström& Widström.

Elvin, N, Y. (1994). forskare i psykologi ”*Fri att välja – på mäns villkor*”. 15/2 Expressen.

Eriksson B.J. (2005). *Rockpoeter*. Lund: Btj Förlag/BTJ Nordic AB.

Forsberg, M och Lundqvists, J. (2008). *Borderline en sjuk diagnos?- Borderline personlighetsstörning i ett socialkonstruktionistiskt perspektiv*; C-uppsats Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.

Freedman, J. (2003). *Feminismen*. Malmö; Liber AB.

Gemzoe, L. (2004). *Feminism*. Stockholm: Bilda

Goffman, E. (1972). *Stigma*. New York. Översättare: Richard Matz, Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Heiling, G. (2000). *Spela snyggt och ha kul; Gemenskap, sammanhållning och musikalisk utveckling i en amatörorkester*. Malmö: Musikhögskolan.

Johansson K.G. (1999). *Rockens århundrade*. Sundbyberg: Warner/Chappell Music Scandinavia AB.

Josefson, H. (2005). *Genus, Fördjupningsbok, Lärbok.*, Stockholm; bokförlaget Natur och Kultur.

Kristeva, J, (1979). *Les femmes des Temps*. Oxford: Taylor & Francis Group

Nihlén, J. & Nillson, S. (2006). *Genusboken*. Stockholm; Liber AB.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Rosenthal, R. & Jacobson, L. (1969). *Pygmalion in the classroom Teacher Expectation and Pupils' Intellectual Development*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Unger, R & Crawford, M. (1992). *Women and gender: a feminist psychology*. New York: McGraw-Hill, Inc.

Öhrström, E. Ramsten, M. & Höjer, L. (1989). *Kvinnors musik*, Stockholm: Utbildningsradion/Sveriges radio.

